(965) "पडि नाशने" (X-चुरादिः-1615. सक. सेट्. उभ.)

इदित्करणात् णिचो वैकल्पिकत्वम् ।

पण्डकः-ण्डिका, पिपण्डयिषकः-षिका, पण्डकः-ण्डिका, पिपण्डिषकः-षिका, पापण्डकः-ण्डिका ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि चौरादिककण्ठयतिवत् (150) ज्ञेयानि । पापप्रपण्डी[A] ।

(966) "पण व्यवहारे स्तुतौ च"

(I-भ्वादिः-439-सक. सेट्. आत्म.) [अ]

[1]पणायकः-यिका, पाणकः-णिका, [2]पणायकः-यिका, पाणकः-णिका, पिपणिषकः-षिका, [3]पिपणायिषकः-षिका, [4]पम्पणकः-पंपणकः-णिका ; पणायिता-त्री, पणिता-त्री, पणाययिता-त्री, पाणयिता-त्री, पिपणिषिता-त्री, पिपणायिषिता-त्री, पम्पणिता-त्री ;

—पणाययन्-पाणयन्-न्ती;

—पणाययिष्यन्-पाणयिष्यन्-न्ती-ती;

---

1. ण्वुलि, 'गुपूधूपविच्छिपणिपनिभ्य आयः' (3-1-28) इति आयप्रत्ययः । 'आयादय आर्धधातुके वा' (3-1-31) इति आर्धधातुकेषु विकल्पेन भवति । तेन तृजादिष्वपि आयप्रत्ययपक्षे, आयप्रत्ययाभावपक्षे च रूपाणि सर्वाण्यपि **गुपू**-धातुवत् (411) ज्ञेयानि ।
2. णिजन्तेऽपि पूर्ववदायप्रत्ययविकल्पः । तेन रूपद्वयं ज्ञेयम् सर्वत्र ।
3. सनोऽप्यार्धधातुकत्वात् आयप्रत्ययविकल्पः । तेन सर्वत्र रूपद्वयं **गुपि**वत् (411) ज्ञेयम् ।
4. यङन्ते आयप्रत्ययो न भवति । आयप्रत्ययवेलायां धातोरनेकाच्त्वाद् यङ एवाप्रसक्तेः । तेन यङन्ताण्ण्वुलि, 'नुगतोऽनुनासिकान्तस्य' (7-4-85) इति अभ्यासस्य नुकि, 'स च पदान्तवद् वाच्यः' (वा. 7-4-85) इति वचनात् 'वा पदान्तस्य' (8-4-59) इति परसवर्णविकल्पः ।

[अ] व्यवहारार्थे आयप्रत्ययाभावो वैयाकरणसम्प्रदायागत इति धातुपाठव्याख्यासु सर्वत्र साग्रहं साध्यते । 'न चोपलेभे **वणिजां पणायान्** ॥' (भट्टिकाव्ये 3-27), 'गोपायितसाररत्नभाण्डं **विपणायन्ति वणिग्जनाश्च** यत्र ॥' (रावणार्जुनीये 8-30) इत्यादिप्रयोगानुसारात् व्यवहारार्थेऽपि आयप्रत्ययप्रयोगः नासाधुत्वज्ञापक इति प्रतिभाति । विद्वांसः प्रमाणमत्र ।

A. 'इत्यादिवादिषु जनेषु विमोटितारिः
पापप्रपण्डपदपांसुरवाज्यधामा ।' धा. का. 3. 23.